

تعیین اثربخشی نمایش درمانی (سایکودرام) بر میزان شادکامی و اعتماد به نفس دختران دارای اعتماد به نفس پایین پیش‌دانشگاهی شهر بابلسر

شهنام ابوالقاسمی*: استادیار گروه روان‌شناسی بالینی دانشگاه آزاد واحد تنکابن dr_shahnam_abolghasemi@yahoo.com

چکیده

مقدمه: هدف از انجام این پژوهش تعیین اثربخشی نمایش درمانی بر شادکامی و اعتماد به نفس دانش‌آموزان دختر پیش‌دانشگاهی می‌باشد.

روش: پژوهش حاضر از نوع آزمایشی با طرح پیش‌آزمون-پس‌آزمون با گروه آزمایش و گروه کنترل بوده است. جامعه

آماري پژوهش را کلیه دانش‌آموزان دختر پیش‌دانشگاهی تشکیل دادند. به منظور انتخاب نمونه ابتدا با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده از بین هشت مرکز پیش‌دانشگاهی، دو مرکز و از هر مرکز دو کلاس و مجموعاً نود دانش‌آموز انتخاب شدند. در مرحله بعد از بین دانش‌آموزانی که نمره آن‌ها در پرسشنامه شادکامی بیست و نه تا پنجاه و یک و نمره اعتماد به نفس آن‌ها کمتر از صفر و به سمت منهای ده بود چهل نفر به روش تصادفی انتخاب شدند. بیست نفر در گروه آزمایش و بیست نفر در کنترل قرار گرفتند. گروه آزمایش در ده جلسه آموزش نمایش درمانی شرکت داده شدند. در پایان جلسات آموزشی هر دو گروه مجدداً مورد ارزیابی قرار گرفتند. داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از آزمون تحلیل کواریانس چند متغیره مورد تحلیل قرار گرفت.

نتایج: تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد که آموزش نمایش درمانی به طور معناداری بر شادکامی و اعتماد به نفس دانش‌آموزان دختر موثر است.

بحث و نتیجه‌گیری: با توجه به یافته‌های پژوهش به نظر می‌رسد نمایش درمانی می‌تواند به عنوان یک برنامه‌ی آموزشی در جهت افزایش شادکامی و اعتماد به نفس دانش‌آموزان دختر در مدارس مورد استفاده قرار گیرد.

واژگان کلیدی

نمایش درمانی

شادکامی

اعتماد به نفس

* نویسنده مسئول

نوع مطالعه: پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۰۸/۱۵

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۳/۱۰/۰۸

شهنام ابوالقاسمی. تعیین اثربخشی نمایش درمانی (سایکودرام) بر میزان شادکامی و اعتماد به نفس دختران دارای اعتماد به نفس پایین پیش‌دانشگاهی شهر بابلسر. فصلنامه مددکاری اجتماعی، ۳؛ ۱۳۹۳، (۴): ۲۷-۲۲

نحوه استناد به مقاله:

Surveying the Impact of Teaching Drama Therapy on the Happiness and Self-Esteem Per-University Girls Student

Shahnam Abolghasemi*: Assistant Professor of Tonekabon Branch of Azad University
dr_shahnam_abolghasemi@yahoo.com

Abstract

Introduction: The purpose of this study is surveying the impact of teaching drama therapy on the happiness and self-esteem per-university girls student.

Methodology: Research design has been experimental and pretest and after test type with control group. The population of this study is all of the per-university girls student in Babolsar city. First, by applying the simple random sampling method we selected 2 per-university centers among 8 centers Babolsar, and of each school 2 classes and eventually 90 persons have been selected. Then between those girls which their happiness mark was in first quarter (25-51) and their self-esteem mark was less than zero to -10 , 40 qualified girls were chosen by random method, 20 in experimental group and 20 in control group. Experimental group participate in 10 drama therapy teaching sessions. At the end of course both group were evaluated for second time. resulted data has been analyzed using multi variable covariance test.

Results: Results show that the teaching drama therapy has been effective on the happiness and self-esteem of per-university girls student.

Conclusions: According to the research findings seem to drama therapy can be used as a training program to increase happiness and confidence of female students in schools.

Keywords

Drama Therapy

Happiness

Self-Esteem

*Corresponding Author
Study Type: Original
Received: 06 Nov 2014
Accepted: 29 Dec 2014

Please cite this article as follows:

Abolghasemi S. Surveying the Impact of Teaching Drama Therapy on the Happiness and Self-Esteem Per-University Girls Student. Quarterly journal of social work. 2014; 3 (4); 22-27

مقدمه

ریزونر (۲۰۰۴) برای مفهوم عزت نفس سه جزء در نظر گرفته است: ۱- جزء شناختی ۲- جزء عاطفی ۳- جزء رفتاری. اساساً افرادی که از عزت نفس بالایی برخوردارند به واسطه رشد یافتگی، ارتباط مثبت برقرار می‌کنند. عزت نفس بر روابط فرد اثر می‌گذارد و معمولاً روابط میان فردی بهتری دارند (Kalmz, 1996).

روش نمایش درمانی به جهت ویژگی‌های نمایشی آن برای نوجوانان از جذابیت خاصی برخوردار است. مفاهیم نمایش درمانی اولین بار توسط مورنو، نشان داده شد. نظریه مورنو براساس توانایی فی البداهه و خلاقیت بنا شده است. وی معتقد است که ناکامی افراد از طریق اثرگذاری خانواده و محدودیت‌های جامعه صورت می‌گیرد. مورنو ارتباط از طریق زبان‌ها را تنها ارتباط جهانی نمی‌داند بلکه صحنه تئاتر را به عنوان یک راه کامل و تمام عیار جهت ایجاد ارتباط و از بین بردن نگرانی‌ها قلمداد می‌کند (Amraey 2008). در روش گروهی نمایش درمانی همانندسازی با رهبر گروه یا سایرین، تخلیه عاطفی، احساس همدردی و سبک شدن بیش از سایر درمان‌ها به چشم می‌خورد. گاه با رشد استعدادها سرکوب شده و یادگیری نحوه رویارویی با مشکلات از طریق پتانسیل‌ها موجود در فرد، مراجع می‌تواند تغییرات چشمگیری در روابط خود با اعضای خانواده و دیگران ایجاد کند (Eslami Nasab 1997 به نقل از Eskian 2005).

در همین راستا پژوهش‌های انجام شده توسط کاراتاش و کوگچان نشان داده‌اند که تکنیک‌های نمایش درمانی مهارت‌های خودابرازگرای را بهبود می‌بخشد (Karatas, Gokcakanz 2009). آسمکوسکیو باسالاو با مقایسه نتایج درمانی گروه درمانی حمایتی و روان‌نمایشگری بر روی ۸۱ خانواده لاتین زبان دریافتند که پس از یک دوره پیگیری یک ساله، گروهی که تحت درمان روان‌نمایشگری قرار داشتند، میزان کمتری از رفتارهای افسردگی، اضطراب و تعارضات خانوادگی را نشان دادند. نمایش درمانی در سطح معناداری (۰/۰۱) میزان شادکامی و اعتماد به نفس را نسبت به گروه حمایتی افزایش داده است (Smokowski, Baslawe 2009). فونگ با بررسی نوجوانان دختر دریافت که نمایش درمانی می‌تواند باعث آگاهی بیشتر از خشونت گردد و به‌عنوان عنصری فعال مانع از وقوع خشونت در موقعیت‌ها مختلف شوند. از سوی دیگر این شیوه آموزشی موجب شده میزان شادکامی و امید به زندگی آن‌ها افزایش یافته و عزت نفس آنان را به طور معنادار بهبود بخشد (Fong 2007). بکتاش در مطالعه‌اش بر روی افراد دچار دیابت و خانواده‌هایشان نشان داد که روابط بین فردی بین اعضای خانواده در اثر شرکت در برنامه‌های نمایش درمانی بهبود چشمگیری داشته است. همچنین امید به زندگی و شادکامی آنان در سطح معنادار (۰/۰۱) افزایش یافته است (Bektas 2006). دیتون نیز در همین راستا دریافت که نمایش درمانی در مقابله با شوک، اعتیاد و بهبود اعتماد به نفس می‌تواند بسیار اثربخش باشد (Dayton 2005).

بورگر نشان داد جلسات نمایش درمانی می‌تواند سطح اعتماد به نفس زنانی را که مورد آزار جنسی قرار گرفته بودند را به طور معناداری افزایش دهد. علاوه بر آن این روش می‌تواند بر میزان افسردگی آن‌ها نیز تأثیر قابل ملاحظه‌ای داشته باشد (Burger, Ball 1994). کیانی نژاد در پژوهش خود با عنوان اثربخشی نمایش درمانی بر خودگردانی هیجانی و سلامت روان دانش‌آموزان دختر دوره راهنمایی نشان داد که نمایش درمانی در افزایش خودگردانی و کاهش اضطراب دانش‌آموزان موثر بوده است و توانسته است سطح سلامت و روان (شادمانی و عزت نفس) آنان را افزایش دهد (Kianinejad 2009). او جاقی «در مقایسه اثربخشی راهبردهای مداخله مبتنی بر نمایش درمانی و راهبردهای مبتنی بر احساس مطلوب (خنده درمانی) بر افزایش میزان شادکامی»، دریافت که نمایش درمانی باعث افزایش شادکامی شده اما خنده درمانی تأثیری بر آن نداشته است (Avjaqy 2005). تأثیر روش نمایش درمانی را به ترتیب بر میزان پرخاشگری، اضطراب، افسردگی و تمایز یافتگی تغییر سبک‌های ابراز هیجان را نشان داده‌اند. حال آنکه شادکامی می‌تواند به حیطه گسترده سلامت روان تأثیر گذارد؛ این در حالی است که اعتماد به نفس پایه شادکامی و عامل بهبود روابط و احساس ارزشمندی است از سوی دیگر نمایش درمانی نیز به فرد کمک می‌کند تا به بازنگری مسائل پرداخته و با استفاده از خلاقیت راه حل‌هایی مناسب برای مشکلاتش بیابد. با توجه به مطالب فوق و نقش عمده‌ای آموزش نمایش درمانی بر سلامت روانی به‌ویژه بر دختران پیش‌دانشگاهی داشته است، پژوهش حاضر به منظور مقایسه اثربخشی نمایش درمانی بر میزان شادکامی و اعتماد به نفس دختران دارای اعتماد به نفس پایین پایه پیش‌دانشگاهی شهر بابلسر انجام گرفته است.

روش

در این پژوهش از طرح آزمایشی استفاده شده است. برای اجرا آن از طرح پیش‌آزمون و پس‌آزمون با کنترل استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش شامل تمام دانش‌آموزان دختر پیش‌دانشگاهی شهر بابلسر می‌باشد. نمونه‌گیری در این پژوهش از نوع نمونه‌گیری تصادفی ساده است که از بین هشت مرکز پیش‌دانشگاهی شهر بابلسر، دو مرکز پیش‌دانشگاهی و از هر مرکز دو کلاس پیش‌دانشگاهی انتخاب و در نهایت نود دانش‌آموز به عنوان نمونه انتخاب گردید. هشتاد و پنج پرسشنامه قابل نمره‌گذاری بود که از میان کلیه دانش‌آموزان دختر که نمره شادکامی آن‌ها بین بیست و نه تا پنجاه و یک و نمره اعتماد به نفس کمتر از صفر (به سمت منهای ده) بود انتخاب گردید. از میان پنجاه نه نفر واجد شرایط و با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده چهار نفر انتخاب و از بین آن‌ها به روش تصادفی ساده بیست نفر در گروه آزمایش و بیست نفر در گروه کنترل قرار گرفتند. گروه آزمایش در ده جلسه آموزش نمایش درمانی شرکت داده شدند. در پایان جلسات آموزشی هر دو گروه مجدداً مورد ارزیابی قرار گرفتند.

ابزار پژوهش: ۱- پرسشنامه شادکامی آکسفورد: این پرسشنامه در سال ۱۹۹۰ توسط آرگیل و لو تهیه شده است. آرگیل پس از رایزنی با بک بر آن شد تا جملات مقیاس افسردگی بک را معکوس کند. پس از انجام این کار، یازده ماده دیگر به مقیاس افسردگی بیست و یک سوالی بک افزودند. فرم نهایی آن بیست و نه ماده دارد که براساس طیف چهار درجه از صفر تا سه نمره گذاری می‌شود. حداقل نمره هر آزمودنی صفر و حداکثر هشتاد و هفت است. این پرسش نامه در ایران توسط علی و نوربالا ترجمه شده است. آرگیل و همکاران ضریب آلفای نه دهم را با سیصد و چهل و هفت آزمودنی، فارنهام و برونیک آلفای هشتاد و هفت صدم را با صد و یک آزمودنی به دست آورده‌اند.

۲- مقیاس عزت نفس روزنبرگ: این مقیاس عزت نفس کلی و احساس ارزشمندی شخصی را اندازه می‌گیرد. این مقیاس شامل ده عبارت کلی است که میزان رضایت از زندگی و داشتن احساس خوب در مورد خود را می‌سنجد. روزنبرگ باز پدید آوری این مقیاس را نه دهم و مقیاس‌پذیری آن را هفت دهم گزارش کرده است.

سیلورستون (۲۰۰۳) ضرایب آلفای کرونباخ برای این مقیاس در نوبت اول هشتاد و هفت صدم برای مردان و هشتاد و شش صدم برای زنان و در نوبت دوم هشتاد و هشت صدم برای مردان و هشتاد و هفت صدم برای زنان محاسبه کرده است. همبستگی آزمون مجدد در دامنه هشتاد و دو صدم تا هشتاد و هشت صدم و ضرایب همسانی درونی با آلفای کرونباخ در دامنه هفتاد و هفت صدم تا هشتاد و هشت صدم قرار دارد. در ایران اعتبار به روش دو نیمه کردن بین دو نسخه فارسی و انگلیسی با فرمول اسپیرمن بروان توسط علیزاده در سال ۱۳۸۲ (هفتاد و سه صدم) برآورد شده است (Ganji 2005).

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها: در این پژوهش علاوه بر استفاده از روش‌های آماری توصیفی (میانگین و انحراف استاندارد) برای بررسی فرضیه‌های پژوهش از تحلیل کوریانس چند متغیره استفاده شده است.

یافته‌ها

فرضیه اصلی: آموزش نمایش درمانی بر شادکامی و اعتماد به نفس دانش‌آموزان دختر پیش‌دانشگاهی مؤثر است.

جدول شماره سه نشان می‌دهد، میزان ضریب همبستگی بین متغیرهای وابسته شادکامی و اعتماد به نفس نهد و دوازده هزارم است همبستگی بین جفت‌های متغیرهای وابسته نباید از نود درصد بیشتر باشد. در صورتیکه همبستگی بیشتر از نود درصد، نتیجه تحلیل کوریانس معنی‌داری باشد. جداسازی سهم هر یک از متغیرهای وابسته در اثر کلی (به طور مجزا) مشکل خواهد بود.

جدول (۱) توزیع میانگین و انحراف استاندارد گروه آزمایش و کنترل

متغیرها	گروه آزمایش		گروه کنترل	
	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد
پیش‌آزمون شادکامی	۴۵/۲۱	۳/۹۲۲	۴۳/۳۸	۵/۲۸
پس‌آزمون شادکامی	۸۰/۲۴	۸/۸۴۹	۴۳/۹۴	۵/۳۴
پیش‌آزمون اعتماد به نفس	-۶/۵	۱/۸	-۶/۵	۲/۱۸
پس‌آزمون اعتماد به نفس	۳/۴	۳/۰۱	-۶/۵	۲/۱۷

جدول (۲) توزیع نمرات پس‌آزمون (تعدیل شده)

متغیرها	گروه آزمایش		گروه کنترل	
	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد
پس‌آزمون شادکامی	۸۰/۲۴	۸/۸۵	۴۳/۹۴	۵/۴۴
پس‌آزمون اعتماد به نفس	۴/۳	۲/۸۴	-۶/۵	۲/۳۵

جدول (۳) میزان ضریب همبستگی بین میزان شادکامی و اعتماد به نفس

متغیرهای وابسته	میزان همبستگی	درجه آزادی	سطح معناداری
شادکامی و اعتماد به نفس	۰/۹۱۲	۳۸	۰/۰۱

فرضیه پژوهش، مبنی اینکه آموزش نمایش درمانی بر میزان شادکامی و اعتماد به نفس دانش آموزان دختر پیش دانشگاهی مؤثر است، تأیید می شود.

فرضیه فرعی اول: آموزش نمایش درمانی بر شادکامی دانش آموزان دختر پیش دانشگاهی مؤثر است.

با توجه نتایج جدول شماره پنج، چون سطح معناداری P کوچکتر از یک ده هزارم است. همچنین معنادار شدن F می توان نتیجه گرفت که آموزش نمایش درمانی بر میزان شادکامی دانش آموزان مؤثر است. با عنایت به معنادار شدن تفاوت میانگین ها با نود و نه درصد اطمینان فرضیه پژوهش مبنی بر اینکه آموزش نمایش درمانی بر میزان شادکامی دانش آموزان مؤثر است، تأیید می شود.

با توجه نتایج جدول شماره شش، چون سطح معناداری P کوچکتر از یک ده هزارم است. همچنین معنادار شدن F می توان نتیجه گرفت، آموزش نمایش درمانی بر میزان شادکامی دانش آموزان مؤثر است. با عنایت به معنادار شدن تفاوت میانگین ها با نود و نه درصد اطمینان فرضیه پژوهش مبنی بر اینکه آموزش نمایش درمانی بر میزان اعتماد بنفس دانش آموزان مؤثر است، تأیید می شود.

جدول (۴) نتایج تحلیل کواریانس برای متغیرهای شادکامی و اعتماد به نفس

منبع پراش	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری	اندازه اثر	توان آزمون
گروه شادکامی	۱۲۲۴۱/۱۰۵	۱	۱۲۲۴۱/۱۰۵	۴۴۳/۱۱۷	۰/۰۰۰۱	۰/۹۳۸	۱/۰۰۰
گروه اعتماد به نفس	۸۳۸/۱۷	۱	۸۳۸/۱۷	۳۹۲/۱۲۵	۰/۰۰۰۱	۰/۹۲۲	۱/۰۰۰

جدول (۵) نتایج تحلیل کواریانس برای تاثیر نمایش درمانی بر میزان شادکامی

منبع پراش	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری
گروه شادکامی	۱۲۲۴۱/۱۰۵	۱	۱۲۲۴۱/۱۰۵	۴۴۳/۱۱۷	۰/۰۰۰۱
خطا	۹۴۱/۲۱۶	۳۶	۲۶/۲۲۸		

جدول (۶) نتایج تحلیل کواریانس برای تاثیر آموزش نمایش درمانی بر میزان اعتماد به نفس

منبع پراش	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری
گروه اعتماد به نفس	۸۳۸/۱۷	۱	۸۳۸/۱۷	۳۹۲/۱۲۵	۰/۰۰۰۱
خطا	۷۸/۲۱۱	۳۶	۲/۸۵۴		

پس از تعدیل میانگین پیش آزمون شادکامی بر اساس نتایج به دست آمده از جدول شماره چهار و با توجه به سطح معناداری که کمتر از آلفای پنج هزارم است، F محاسبه شده از لحاظ آماری معنادار است. لذا می توان نتیجه گرفت که بین نمرات پس آزمون شادکامی در دو گروه آزمایش و کنترل تفاوت معناداری وجود دارد. پس از تعدیل میانگین پیش آزمون اعتماد به نفس با توجه سطح معناداری که کمتر از آلفای پنج هزارم است، F محاسبه شده از لحاظ آماری معنادار است. لذا می توان گفت بین نمرات پس آزمون اعتماد به نفس دو گروه آزمایش و کنترل تفاوت معناداری وجود دارد. با عنایت به معنادار شدن تفاوت میانگین با نود و نه درصد اطمینان،

بحث و نتیجه گیری

نمایش درمانی باعث می شود که افراد به کاوش و بررسی احساسات و افکار خود و اعضاء گروه پردازند و درک کنند که این مشکل تنها متعلق به خودشان نیست از این رو با همدلی و مشارکت سایرین روبرو می گردند. از سویی داشتن هدف و فعالیت گروهی با توجه به جاذبه نمایشی به نوجوانان احساس مفید بودن، امنیت، تعلق به گروه، هویت و فرصت ابراز وجود می دهد که هر یک آن ها در افزایش شادکامی و اعتماد به نفس می تواند مؤثر باشد. نتایج آزمون های آماری نشان داد که بین نمرات پس آزمون شادکامی گروه آزمایش و کنترل تفاوت معناداری وجود دارد. همچنین بین نمرات پس آزمون اعتماد به نفس دو گروه تفاوت معنادار وجود داشت. با توجه به معنادار شدن تفاوت میانگین ها با ۰/۹۹ اطمینان، فرضیه پژوهش مبنی بر اینکه آموزش نمایش درمانی بر میزان شادکامی و اعتماد به نفس دانش آموزان دختر پیش دانشگاهی مؤثر است، تأیید می شود. این یافته ها با پژوهش های اسمکوسکی و باسالاو (۲۰۰۹)، فونگ (۲۰۰۷)، کیانی نژاد (۱۳۸۸)، امرایی (۱۳۸۸) همسو است.

فرضیه فرعی اول: چون F محاسبه شده در سطح ۰/۰۰۱ معنادار می باشد، می توان نتیجه گرفت که آموزش

در سطح ۰/۰۰۱ معنادار می‌باشد، می‌توان نتیجه گرفت که آموزش نمایش درمانی بر میزان اعتماد به نفس دانش‌آموزان موثر است. با عنایت به معنادار شدن تفاوت میانگین‌ها با ۰/۹۹ اطمینان، فرضیه پژوهش مبنی بر اینکه آموزش نمایش درمانی بر میزان اعتماد به نفس دانش‌آموزان دختر پیش‌دانشگاهی موثر است، تأیید می‌شود. این یافته با پژوهش اسمکوسکی و باسلاو (۲۰۰۹)، فونگک (۲۰۰۷)، دیتون (۲۰۰۵)، بورگر (۱۹۹۴) و امرایی (۱۳۸۸) همسو می‌باشد. به اعتقاد اکثر محققان یکی از تکنیک‌های که در ایجاد اعتماد به نفس به کار می‌رود ایفای نقش است این تکنیک به عنوان یکی از اصول مهم نمایش درمانی مورد توجه قرار گرفته است. به دلیل بازخوردهای مثبت و منفی که از سوی اعضای گروه به فرد وارد می‌شود، اعضای می‌توانند به منطقی بودن و یا نبودن افکار، احساسات و خواسته خود دست بایند. از سوی دیگر نمایش درمانی می‌تواند باعث آگاهی بیشتر فرد از خشونت شده و به‌عنوان عنصری فعال، مانع از وقوع خشونت در موقعیت‌های مختلف گردد.

نمایش درمانی بر میزان شادکامی دانش‌آموزان موثر است. با عنایت به معنادار شدن تفاوت میانگین‌ها با ۰/۹۹ اطمینان، فرضیه پژوهش مبنی بر اینکه آموزش نمایش درمانی بر میزان شادکامی دانش‌آموزان دختر پیش‌دانشگاهی موثر است، تأیید می‌شود. این یافته با پژوهش کاراتاش و گوکچاکان (۲۰۰۹)، بکتاش (۲۰۰۶) و اوچاقی (۱۳۸۴) همسو است. تکنیک‌های نمایش درمانی مهارت‌های خوددرازگری را بهبود می‌بخشند. در همین راستا نشان داده شد که نمایش درمانی در کاهش پرخاشگری و حل مشکلات مربوط به بلوغ در نوجوان و بهبود شادکامی کمک شایانی می‌کند.

فرضیه فرعی دوم: چون F محاسبه شده

منابع

References:

- Amraey, M. (1387) show the evolution of treatment. Second printing. Tehran: Danzh press, p. 504.
- Avjaqy, N. (1384). Compare the effectiveness of intervention strategies on the value of (fluent display) and strategies based on feelings (laughter therapy) on 15-year-old girl's Happiness. Master Thesis, Allameh Tabataba'i University, Tehran.
- Bektas, B. (2006). Psychodrama: helping families to adapt to childhood diabetes EDN winter. 3: 149-153.
- Burger & Ball, E. D. (1994). The effects of psychodrama treatment on level of assertiveness and locus of control in women who have experienced battering, The college of William: 88-429.
- Dayton, T. (2005). The using of psychodrama in dealing with Grief and addiction – Related loss and drama. Journal of group psychotherapy, psychodrama and sociometry, 58: 35-45.
- Eskian, P. (1384). Effect psychodrama to increase differentiation on female high school students, Master thesis, university of Teacher Training.
- Eslami Nasab, A. (1376). Marriage Counseling, Tehran: Hayyan Cultural Institute Press, 324 p.
- Fong, J. (2007). Psychodrama as a preventive measure teenage girls confronting violence. Publications, 102: 83-204.
- Ganji, H. (1384). Personality assessment questionnaire. Printing. Tehran: Tahuri Press, p. 186.
- Kianinejad, A. (1388). Emotional and Mental Health Mental monitor the effectiveness of the autonomy of female students, of thought and behavior, No. 46, p. 23-29.
- Kalmz, E. (1375). Ways to boost self-esteem in adolescents. Printing. Translator P. Alipur, Mashhad, Razavi Publications, pp. 152.
- Karatas, Z & Gokcakanz (2009). A comparative investigation of the effects of cognitive – behavioral group practice and psychodrama on adolescent aggression, theory & theory & practice 3: 1444-1452.
- Smokowski R. P. & Baslawe (2009). Enter dos mundos between two world go 4th via lance prevention: comparing psychodramatic and support group delivery formats, small group research. Thousand daks: vol, 40: 43-59.
- Resoner P. (2004). Combining schema -focused cognitive therapy and psychodrama a model for treating client with low self stem. Journal of group therapy, psychodrama and socimetry, 55: 128-181.